

BARNDOM UTAN BAKSMÄLLA

Sammanställning
av aktiviteter 2024

Förord

Vuxnas alkoholkonsumtion ska aldrig behöva bli barns problem. Tyvärr är verkligheten en annan. När Systembolaget 2019 gav Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning i uppdrag att ta reda på hur många barn i Sverige som vuxit upp med en förälder med alkoholproblem, visade det sig att det handlade om över 20 procent, upp till 430 000 barn. Det är vart femte barn. Av dessa uppgav 320 000 att de påverkats negativt.

Det här blev startskottet för initiativet Barndom utan baksmälla, ett samarbete mellan Systembolaget och barnrättsorganisationerna Bris, Maskrosbarn, Trygga Barnen och World Childhood Foundation, som syftar till att göra skillnad för barn som far illa av vuxnas drickande.

Att barnrättsorganisationerna skulle bli en del av initiativet var avgörande för att få in barnens perspektiv.

Det inger hopp och framtidstro att se vad vi gemensamt har åstadkommit för att sprida Barndom utan baksmälla, och att ta del av den positiva respons initiativet får hos såväl privatpersoner och skolpersonal som myndigheter och företag.

Genom att bygga vidare på det engagemang som vi redan skapat tillsammans kan vi fortsätta att kämpa för att färre barn ska fara illa, arbeta för att bryta stigmat kring alkoholproblem och göra det till en självklarhet att våga se och agera.

Ann Carlsson Meyer, vd Systembolaget

”Det gäller att anpassa sig mycket, jag har blivit expert på att läsa av pappas signaler när han dricker så jag vet hur jag ska vara utan att han ska bli arg och om jag ska hålla mig borta eller inte.”

Ungdom

Bakgrund

Barndom utan baksmälla lanserades 2019 och är ett samarbete mellan Systembolaget och barnrättsorganisationerna Bris, Maskrosbarn, Trygga Barnen och World Childhood Foundation. Syftet är att färre barn ska fara illa av vuxnas drickande, och att fler vuxna ska se och våga agera när det ändå sker.

Initiativet lyfts genom sociala medier, PR, partnerorganisationerna, intressenter och Systembolagets butiker och medarbetare. Under 2021–2023 kommunicerades det även genom köpt tv-reklam.

Bland annat har Barndom utan baksmälla tagit fram guiden "Avgörande ögonblick", som en hjälp till vuxna i hur man kan agera. Guiden ger konkreta råd och tips som utgår från barns egna berättelser om vad de önskat att trygga vuxna hade gjort.

I december 2024 genomförde även organisationerna gemensamt en digital föreläsning om hur man är en trygg vuxen under julen, och hur man kan reagera och agera när andra vuxna dricker för mycket.

Här följer ett urval av aktiviteter som genomförts av respektive organisation inom ramen för initiativet under 2024.

Ju fler vuxna som nås av vårt budskap, desto större trygghet för barnen. Följ Barndom utan baksmälla på Facebook, gilla, kommentera och dela våra inlägg.

SYSTEM
BOLAGET

Systembolaget

"Vi vuxna har ett ansvar att ge alla barn en trygg uppväxt. Genom vårt initiativ Barndom utan baksmälla vill vi ge vuxna den kunskap och de verktyg de behöver för att agera."

Ann Carlsson Meyer, vd Systembolaget

Aktiviteter i urval 2024

Informationsspridning

- Under 2024 har Systembolaget intensifierat arbetet med lokala samarbeten. Ett flertal butiker har, tillsammans med exempelvis kommuner, informerat allmänheten om Barndom utan baksmälla.
- Guiden "Avgörande ögonblick" finns fortfarande tillgänglig i många av Systembolagets 452 butiker, och totalt har Systembolaget distribuerat 25 400 guider under året.
- Systembolaget medverkade på mässan Drogfokus i Karlstad, den största nationella konferensen inom ANDTS (alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar). Vid mässan informerade Systembolaget om initiativet och medverkade även som föreläsare.

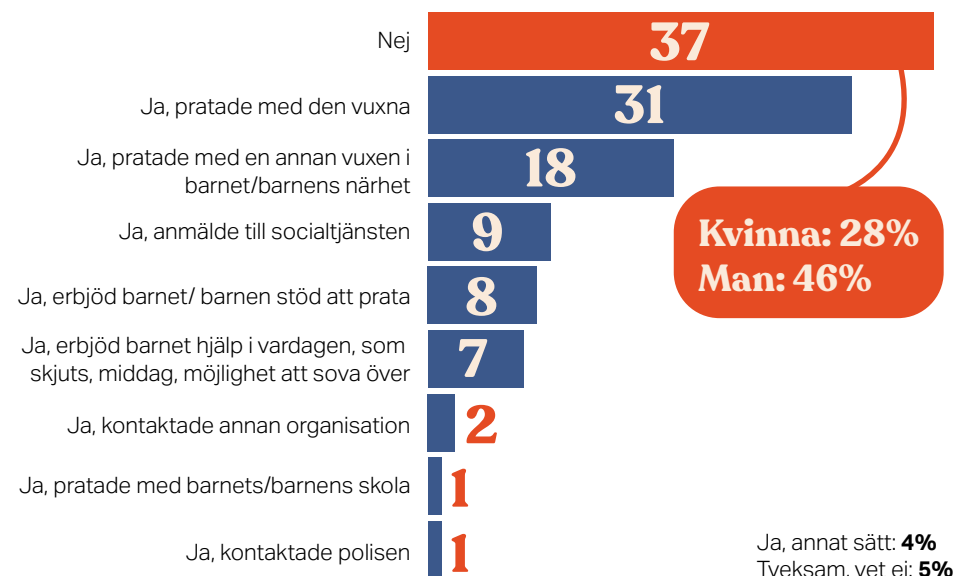
>>> Undersökning

- Varje år sedan initiativet startade har Systembolaget och Verian (tidigare Sifo) undersökt erfarenheter och attityder till om en vuxen återkommande drack för mycket i ens närhet när man var liten, hur man påverkades av det samt om man i vuxen ålder bevittnat någon annan vuxen som druckit för mycket i barns närhet och hur man då har agerat. Den senaste rapporten från 2024 visar bland annat att 4 av 10 vuxna avstår från att agera när de uppmärksammar att ett barn far illa av en vuxens drickande.

Agerade du på något sätt?

Den senaste gången du uppmärksammade en vuxen som återkommande druckit för mycket alkohol och som bodde ihop med barn, agerade du på något sätt?

Andelar i %

Bas: 1478 intervjuer

Undersökningen visar också att de främsta anledningarna till att den vuxne inte agerade var "jag visste inte hur jag skulle agera" och "jag var rädd att göra fel och förvärra situationen".

Vad hindrade dig från att agera?

Om du uppmärksammat en vuxen som druckit för mycket alkohol, som bodde med barn under 18 år, där du inte agerat. Vad hindrade dig från att agera?

Andelar i %

Bas: 1478 intervjuer. Fler svar möjliga.

"Den vanligaste anledningen till att vuxna inte agerar när de ser att barn far illa av vuxnas alkoholkonsumtion är att de inte vet vad de ska göra. I Barndom utan baksmällas folder 'Avgörande Ögonblick' finns många bra exempel på hur man kan vara ett stöd för barn när de behöver det som mest. Vi från butiken har varit ute och pratat med pedagoger och delat ut foldern på olika förskolor. Vi har fått mycket positiv återkoppling – en förskola valde att dela ut foldrar till föräldrar och satte upp dem vid dörren så att de var synliga."

Matilda Redgwell, butikschef Systembolaget Aneby

”Alla barn har rätt till en trygg och säker uppväxt, fri från de konsekvenser som vuxnas alkoholbruk kan medföra. Genom vårt gemensamma arbete möjliggör vi en framtid där varje barn får växa upp utan påverkan av alkohol, och där vårt engagemang tillsammans gör verklig skillnad för deras liv och hälsa.”

Binaji Marouf, chef kommunikation, opinion och påverkan Bris

Aktiviteter i urval 2024

Föreläsningar

- Genom fysiska och digitala föreläsningar för exempelvis folkhälsoteam, idrottsförbund och vid temadagar som Barnrättsdagarna har Bris informerat löpande om Barndom utan baksmälla och om den egna rapporten “Var det mitt ansvar? Om hur barns vardag, relationer och hälsa påverkas när vuxna dricker för mycket.” Föreläsningarna har nått omkring 900 personer.
- Bris har utvecklat flera digitala utbildningar, däribland “Viktig vuxen” som handlar om hur vuxna kan göra skillnad för barn som lever nära personer som dricker för mycket. 1 500 inloggningar till denna utbildning har delats ut i Region Skåne.

Informationsspridning

- Bris barnrättsnätverk för över 8 000 professionella som arbetar med och för barn har fått information om initiativet vid fyra tillfällen under året som gått.
- Varje år arrangerar Bris regionala nätverksträffar för medlemmar och andra intresserade. Under 2024 har det hållits 13 träffar med totalt omkring 1 600 personer, där information om initiativet har spridits.
- Ett utskick med broschyrerna “Avgörande ögonblick” och “Så kan du göra skillnad för barn som drabbas av vuxnas drickande” har gått ut till cirka 7 200 grundskolor, gymnasieskolor och anpassade skolor.
- Inom ramen för initiativet har Bris tagit fram flera broschyrer, inklusive “En hjälp till dig som anar att ett barn far illa” som har spridits i alla regioner. Dessutom har broschyren “Så kan du göra skillnad för barn som drabbas av vuxnas drickande” delats ut till exempelvis sjukhus och elevhälsan.
- Bris volontärer har spridit information vid evenemang, mässor och idrottsarrangemang, totalt med över 1 000 deltagare.
- I sina kanaler på sociala medier (LinkedIn, Instagram och Facebook) har Bris publicerat 36 inlägg kring initiativet, vilket har resulterat i över 2 500 interaktioner i form av gillanden och delningar.

”När pappa dricker säger han så elaka saker, som han aldrig säger annars. Jag har hört att man blir ärlig av alkohol så kanske är det vad han säger när han är full som han egentligen tycker.”

Barn i samtal med Bris

4 av 10 vuxna avstår från att agera när de uppmärksammar att ett barn far illa av en vuxens drickande.

Våga vara den som gör något.
Utgå inte från att någon med närmare relation till barnet än du själv redan har agerat på situationen.

”En av de stora styrkorna i Barndom utan baksmälla är att vi är flera barnrättsorganisationer som gått samman i initiativet och att en så stor aktör som Systembolaget är med och driver det. Tillsammans skapar vi en rörelse med vuxna som gör stor skillnad i barns liv!”

Linn Englund, tf. påverkanchef Maskrosbarn

Aktiviteter i urval 2024

Föreläsningar

- Maskrosbarn har föreläst runtom i Sverige vid 60 tillfällen för att lyfta frågor som rör barn som växer upp med en förälder som har ett missbruk, där information om Barndom utan baksmälla är en del av föreläsningen. 82 procent av dem som svarade på en enkät efter föreläsningarna sa att de fått ökad kunskap om hur de kan hjälpa barn.

Informationsspridning

- Genom sina egna kanaler har Maskrosbarn spridit information om konsekvenserna av att ha en förälder med missbruk och gett tips till vuxna om hur de kan agera. Initiativet och guiden har bland annat kommunicerats genom digitala utskick till över 11 000 mottagare.
- Barndom utan baksmälla har en egen landningssida på Maskrosbarns webb, där det finns information om initiativet, guiden avgörande ögonblick, en digital utbildning och råd kring att göra en orosanmälan. Landningssidan hade drygt 10 000 sidvisningar och guiden har laddats ner 1430 gånger under 2024.
- Maskrosbarn har publicerat 38 organiska inlägg på sociala medier, vilka har resulterat i en sammanlagd räckvidd på över 255 527 och 7 550 reaktioner.

Utbildning

- Maskrosbarn har utbildat lägerledare inom föreningslivet för att öka kunskapen kring hur man ser, bemöter och agerar om man misstänker att ett barn far illa.
- Samma målgrupp har fått ta del av Maskrosbarns digitala utbildning, tillsammans med ett utbildningsmaterial och diskussionsfrågor. Totalt har ca 2 500 lägerledare under året tagit del av utbildningen.
- Maskrosbarn har även varit med vid utbildningsdagar på Barnens ö och utbildat 100 föreståndare. Föreståndarna utbildade sedan i sin tur sina personalgrupper kring initiativet och att vara en viktig vuxen. Personal från Barnens ö finns utspridda på totalt 23 kollogårdar och personalen möter omkring 5 000 barn varje sommar.
- Inför sommarens läger utbildade Maskrosbarn även 80 ledare för KFUM:s lägerverksamhet.

”Ibland följer jag med min mamma till Systemet och jag har alltid en klump i magen. Köper hon bara öl, då blir det lugnt, men köper hon vin också, då vet jag att det kommer bli kaos. Hon och pappa blir alltid jättefulla och då börjar de bråka, och säger att de ska skilja sig och sälja vårt hus. Jag är oftast på mitt rum och hör dem skrika från nedervåningen och då vågar jag inte gå ner och ta mat så jag väntar till sent på natten tills det blir tyst och båda har somnat på soffan. Då går jag ner och äter resterna från middagen om det finns kvar, diskar undan allt i köket och blåser ut ljusen.”

Ungdom i samtal med Maskrosbarn

”Barndom utan baksmälla är en mycket viktig del av Trygga Barnens arbete. Tack vare initiativet når Trygga Barnen vuxna med ett budskap som ligger helt i linje med vår verksamhets övriga arbete för att ge stöd till barn och unga som lever i familjer med missbruksproblematik. En välkommen bieffekt av Barndom utan baksmälla är det mycket givande samarbetet mellan de deltagande organisationerna. Tack vare initiativet har vi regelbunden kontakt med organisationer som strävar mot samma mål.”

Richard Nordström, generalsekreterare Trygga Barnen

Aktiviteter i urval 2024

Informationsspridning

- Under året har Trygga Barnen fortsatt att etablera kontakter med föreningar, regioner, kommuner och nyckelpersoner för att sprida information om initiativet. Fokus har legat på guiden riktad till idrotts- och föreningslivet, som har delats ut vid exempelvis utbildningar, cuper, föreningsdagar, samt genom digital marknadsföring.
- Organisationerna har haft 14 aktiva lokala hjältar som har verkat i 13 regioner. En central del i deras arbete har varit att nätverka och bygga relationer med allmänheten, särskilt inom idrotts- och föreningslivet. Hjältarna har deltagit i ledarmöten och styrelsemöten, samt nått ut till skolpersonal och kommuner.

- Trygga Barnen presenterade en nationell handlingsplan i samarbete med experter och representanter från olika idrottsförbund, som ska underlätta för föreningar att agera när de uppmärksammar barn som far illa av en vuxens alkoholkonsumtion. Organisationen har även deltagit i fem större evenemang, inklusive Dreamhack med över 20 000 vuxna besökare, samt Pep-dagen, Djurgårdsdagen, Tölö Cupen och Aranäs Open.
- Under Järvaveckan delades information om Barndom utan baksmälla och guiden ”Avgörande ögonblick” ut.
- Trygga Barnen gjorde fysiska utskick till 800 föreningar inom idrotts- och föreningslivet.
- Besöksfliken för Barndom utan baksmälla på Trygga Barnens hemsida har uppdaterats, och innehåller nu information om initiativet, möjligheten att ladda ner guider samt att se en kostnadsfri digital utbildning. Fliken hade över 1 000 visningar.

Utbildning

- Under Spela Rolls uppmärksamhetsvecka arrangerade Trygga Barnen ett webinarium i samarbete med Trygga Barnens ambassadör Pär Lernström. Där informerades om Barndom utan baksmälla, samt hur vuxna kan identifiera och agera om barn far illa på grund av vuxnas alkoholkonsumtion. Deltagarna fick även tillgång till en digital länk med relaterad information.
- Totalt hölls 5 utbildningar för idrotts- och föreningslivet.

”Varje gång mamma är full får jag ta hand om min lillebror och även ta honom till förskolan innan min skola.”

Ungdom från Trygga Barnens stödverksamhet

”Det som är så fint med Barndom utan baksmälla är att det vänder sig till den breda massan och fokuserar på lösningen, inte bara problemet. Initiativet involverar alla vuxna i att ta ansvar för barns trygghet genom att se och agera när barn far illa av vuxnas drickande. Barn som saknar trygga vuxna omkring sig löper ökad risk att utsättas för sexuella övergrepp. För oss på Childhood är Barndom utan baksmälla en självklar och viktig del av vårt arbete för att skydda barn.”

Paula Guillet de Monthoux, generalsekreterare Childhood

Aktiviteter i urval 2024

Informationsspridning

- Childhood har arrangerat ett kraftsamlingsmöte med aktörer som verkar för en tryggare samhällsvård. Kopplat till det har Childhood haft en rad möten, bland annat med Statens institutionsstyrelse (SiS) och nyckelaktörer som Barnombudsmannen, forskare och riksdagsledamöter.
- Omvärldsbevakning, dialog och kontakt med SiS-tjejer – en nybildad organisation för personer med egen erfarenhet av SiS – har varit en viktig del av förberedelserna inför kraftsamlingsmötet.
- Under året har Childhood publicerat 40 inlägg i sociala medier (LinkedIn, Instagram och Facebook) kopplade till Barndom utan baksmälla. Sammanlagt har inläggen haft en räckvidd på cirka 43 000.
- Childhood har även berättat om initiativet för företagspartners och andra givare vid partnerträffar i mars och oktober.

BarnSäkert

- Som en del av initiativet har Childhood bidragit till utvecklingen av BarnSäkert – en modell som tagits fram av forskare vid Uppsala universitet i samarbete med region Dalarna. Syftet är att tidigt upptäcka eventuella riskfaktorer som riskbruk, missbruk, våld i nära relationer och extrem stress, i barnets närmiljö. Genom BarnSäkert får personalen på barnavårdscentraler verktyg att skapa dialog med föräldrar kring svåra frågor. BarnSäkert används idag på barnavårdscentraler i 11 av Sveriges 20 regioner, ytterligare två planerar att implementera den 2025–2026.

Resultat i urval från året som gått

- Systembolaget skickade ut totalt 25 400 exemplar av guiden "Avgörande ögonblick" till sina butiker.
- Bris nyhetsbrev och utskick med information om Barndom utan baksmälla nådde sammanlagt över 76 000 personer.
- Maskrosbarns betalda annonsering på Meta hade en total räckvidd på över 1 035 000.
- Trygga Barnen nådde cirka 6 500 vuxna genom olika aktiviteter och samarbeten, delade ut omkring 6 000 guider och medverkade i 49 olika evenemang.
- Efter Childhoods kraftsamlingsmöte tog flera aktörer kontakt för att driva särskilda insatser för barn i statlig samhällsvård, vilket har stärkt samarbetet mellan relevanta parter.

**BARNDOM
UTAN BAKSMÄLLA**

Avgörande ögonblick

Gör skillnad för barn som far illa av vuxnas drickande.

Alla barn har rätt till en trygg uppväxt. Ändå far 320 000 barn illa av sina föräldrars alkoholkonsumtion och alldeles för få blir sedda och hjälpta av andra i sin vardag. För att vuxnas drickande aldrig ska bli barns problem måste fler göra mer. Att hjälpa är ofta enklare än du tror, ta del av våra råd på barndomutanbaksmalla.se

**Var den som
gör något**

**Du behöver inte
lösa allt på en gång**

**Våga fråga
(och fråga igen)**

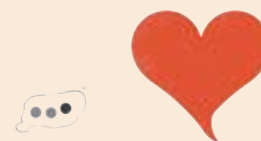
Gör barnet delaktigt

Var lugnet i stormen

**Låt praktisk omsorg
bli vardagsmat**

**Förvänta dig inte så
mycket tillbaka**

Tala med en vän

**Ta hjälp om du
behöver**

Orosanmälan?

**BARNDOM
UTAN BAKSMÄLLA**

barndomutanbaksmalla.se

**Lita på din mag-
och medkänsla**

BRIS

CHILDHOOD
WORLD CHILDHOOD FOUNDATION
FOUNDED BY TALL, DARK & BEEFY

**MASKROS
BARN**

**SYSTEM
BOLAGET**

**TRYGGA
BARNEN**
DET ÄNGÅR ALLA

